

# Дзвоник

№80



Журнал для українських дітей Румунії  
Місячник Союзу Українців Румунії. 6 рік видання, листопад, 2013 рік



# Dzbonuk (Clopotel)

№ 80, 2013 р.

Журнал для українських дітей Румунії.  
Заснований у 2007 році.

Над *Dzbonukem* працювали:

Головний редактор: Микола Корсюк

Редактор: Людмила Дорош

Редколегія: Іван Ковач, Михайло Михайлюк, Михайло Трайста, Марія Чубіка.

Адреса редакції:

м. Бухарест, вул. Раду Попеску, 15, с.1  
тел.: 021-222-07-29; 021-222-07-37;  
телефони/факси: 021-222-07-37

Друкарня:

«S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»

Adresa redacției:

str. Radu Popescu 15, sect. 1

București, România.

Наша електронна адреса:  
[redactia.clopotel@gmail.com](mailto:redactia.clopotel@gmail.com)

*Dzbonuk* пропонує:

- \* казки
- \* оповідання
- \* вірші
- \* загадки
- \* дитячу енциклопедію
- \* сторінку народознавства
- \* пісеньки
- \* сторінки-розмальовки
- \* рухливі ігри

*Dzbonuk* завжди радо прислухається до ваших пропозицій і друкуватиме надіслані вами спроби!

**Увага! За достовірність надрукованих матеріалів відповідають їх автори!**

Марія ПОЗНАНСЬКА

## ЛЕЛЕКИ

Ходять лелеки по лузі,  
Ходять лелеки у тузі:  
Завтра у вирій далекий  
Будуть летіти лелеки.

Шкода їм кидати літо  
В рідному краї, а треба,  
Треба у вирій летіти:  
Он уже осінь у небі.

Ой, уже осінь усюди  
Сіє туманами мжичку!  
Скоро вже холодно буде:  
Жаби ховаються в річку.

Завтра ранесенько-рано,  
Сонце лиш сходити стане,  
В сизім осіннім тумані  
Клекіт лелечий розтане.

Анатолій КАЧАН

## ДОЩОВА ОСІНЬ

Водить осінь хороводи  
То із листя, то з дощів.  
На прогулянку виходять  
Парасолі і плащі.

Там розмову парасолі  
Із плащами завели:  
«Ах, як довго у неволі,  
У темниці ми були.

Та вернулися тумани,  
Задошило в небесах, –  
І ми знову у пошані,  
Знов нас носять на руках».

І прийшли тоді до згоди  
Парасолі і плащі,  
Що найбільша насолода –  
Це коли ідуть дощі.



Євген ГУЦАЛО

# Лось

(Скорочено)

Лось прокинувся й прислухався до звуків, що долинали з річки. Це був великий звір із широкими грудьми, а його роги нагадували осінній низькорослий кущ, з якого обнесло листя.

Старий самець зник до заповідника, до людей, але незрозуміле тріщання будило в ньому давній страх, знайомий ще з життя в тайзі. Лось проминув ялиник, байрак і попрямував до улюбленої галявини, там він зустрів схід сонця і став спускатися до річки, щоб напитися води. Лід під важким звіром тріщав і поторохкував. Лось потягся до ополонки, крига під ним проламалася, і він опинився у воді. Чим більше намагався вискочити, тим глибше занурювався в льодяну кашу. Лось ревнув, кличучи на допомогу, і очі в нього налилися кров'янистим смутком. Він відчував, що так йому не вирватися. Подібне відчуття вже було, коли за ним у тайзі гналася зграя вовків. Тоді його врятували мисливці, які відігнали хижаків.

Річкова течія була на вигляд не така страшна, але невпинно тягла під лід. Лось не припиняв спроб урятуватися, робив лише невеликі передишки.

Два хлопчики, схожі один на одного, як два гриби-підберезники, вийшли з лісу на берег. Молодший побачив, як щось купається в ополонці. Він подумав, що то соба-

ка. Старший придивився й зрозумів, що то лось провалився у воду. Хлопець узяв сокиру й почав прорубувати до берега хід, щоб звір міг впливти й вийти на мілке. Лось спочатку кидався, а потім зрозумів і став чекати.

Брати не думали про небезпеку, яка підстерігала їх самих на зрадливій весняній кризі. Лось відчув під собою мілке, вискочив на лід, втрусився, подивився на дітей і легенько почвалав до лісу. Дітям навіть не вірилося, що вони змогли врятувати такого великого звіра. Раптом пролунав постріл – і лось упав. Брати не побачили

мисливця й що духу помчали до звіра. Їм здавалося, що лось ось-ось підведеться й піде, але той не ворухився.

До дітей підійшов їхній рідний дядько Шпичак з рушницею.

Він був і радий, і насторожений. Молодший брат сказав, що цей лось із заповідника, вони його врятували. Дядько розсердився й зауважив, що звір все одно б утопився. Як будуть

розумні й мовчатимуть, то дістануть і м'яса, і роги. Хлопці не відповіли й поїхали в напрямі до заповідника.

Тепер Шпичакові й самому хотілося, щоб лось устав. Як тепер замести сліди? Адже хлопці обов'язково заявлять охороні заповідника!

Але лось навіть не ворухнувся. І розлогий кущик його ріг уже ніколи не зазеленіє, не оживе.





Людмила ДОРОШ

# Парасолька

Коли її вийняли з упаковки, вона народилася на світ. Так, саме тоді, а не у фабриці, де її зробили, принаймні так відчула вона. Адже саме тоді, після такої довгої темряви, її вийняли, розкрили і вона почувала:

– Ой, мамо, як мені подобається ця парасолька! Я її просто обожаю!

Парасольку просто розпирало від гордості за себе, і їй хотілося якомога швидше довести не тільки свою красу, а й придатність.

Коли закрапав перший осінній дощик, Оленка, її маленька володарка, вийняла парасольку з шафи і пішла прогулюватися під дощем і хизуватися перед своїми подружками своєю новою-новісінькою і такою яскравою парасолькою. Їй здавалося, що від її синяви та великих жовтогарячих кружалець, якими вона була тісно устелена, осінній похмурий день добрішав, привітнішав, і навіть дощик незабаром припиняв лити, і все це – точно через неї, парасольку. Це вона своєю красою і веселими насиченими кольорами вселяла радість у все довкола себе.

Парасолька була щаслива. Її любили, а вона захищала свою Оленку від дощу та непогоди. «І так буде завжди», – думала парасолька і її серце огортало тепло і велика вдячністю за таке ідеальне життя.

Ви кажете, що нічого на цьому світі не буває безкінечним? Ви не помиляєтеся. Одного осіннього дня вітер дув, як несамовитий, зриваючи з дерев й останнє тремтяче листя. Оленка поверталася зі школи і, як завжди, відкрила парасольку, щоб захиститися під нею, але вітриган дув так шалено, що і листя, і дощ сікли то з одного боку, то з іншого. Дівчинка крутила парасолькою то вліво, то вправо, аж поки спиці парасольки не витримали і... лишенько!.. вони зламалися, і тепер парасолька була вивернута назовні, мов стара непотрібна рукавичка, а її поламані гострі спиці стирчали зі всіх сторін.

– О, ні, що ж буде з Оленкою? Назад,

назад, розгортайтеся! – закричала парасолька до спиць.

Але ті дивилися голими очима, не в змозі зробити нічого...

Та найстрашніше, що чекало парасольку, було ще попереду.

Мокра, сердита й заплакана Оленка прибігла додому і з розпачем почала жалітися мамі, як парасолька поламалася, як вона намокла і змерзла під дощем. Мама закутала донечку у великий махровий рушник, дала чашку гарячого чаю з медом і пообіцяла, що вже завтра у неї буде не тільки нова гарна червона парасолька, а ще й такого ж кольору гумові чобітки. Дівчинка зраділа обіцяній обновці і геть забула про поламану, ще так недавно улюблену синю парасольку.

На другий день гарна червона парасолька зайняла своє почесне місце на вішалці, а синю парасольку кинули в куток біля дверей. Нова парасолька зверхньо дивилася на стару й поламану синю:

– Не вмієш служити – так тобі й треба, і взагалі твоє місце на смітнику!

Синя парасолька стала немов ще синішою – то сльози навернулися їй на очі і немов наповнили її всю горем та розпачем. «Може, і тебе чекатиме така ж доля», – тихо пробурмотіла вона, та червона парасолька її не почувала, а синя й не прагнула бути почутою. Вона зрозуміла, що донедавна й сама була такою ж самовпевненою і зухвалою. А на другий день сама ж Оленка і викинула свою колись улюблену парасольку на смітник, а червона навіть слова доброго не сказала синій на прощання...

Новий осінній похмурий день дивився на синю парасольку холодними й байдужими очима. Холодний дощ мрячив безупинно, вітер і далі дощуляв усім, кому міг, але синій парасольці не було холодно й страшно, тільки дуже пусто й тривожно на душі. І коли в новому пориві лютої вітер підхопив її зі звалища і поніс, жбурляючи в різні боки, вона й не старалася спинити його.





Але вітру досить швидко набридла млява парасолька, яка навіть не хотіла з ним поборотися і не чинила ніякого опору.

Нарешті спинившись, через деякий час парасолька огледілася: недалеко видівся парк, де вона часто прогулювалася з Оленкою, але зараз їй це було байдуже, адже ті часи для неї вже ніколи не повернуться. «Ось і чекатиму тут, поки геть не заіржавію, поки вітер не розтріпає до останку мої сині шати...» – сумно думала вона. Та незабаром почула писк, який доносився недалеко від парку. «Здається, це плачуть маленькі щенята, – міркувала вона, – мабуть, їхня мати кудись побігла і вони мерзнуть».

Сама не знала, як вона те зробила, але якимось чином їй вдалося покотитися в той бік. Поламані спиці чіплялися за траву, вона спинялася, але якась сила підштовхувала її далі і вона таки добралася туди, де четверо малесеньких намоклих щенят збилися до купи, шукаючи один від одного тепла й порятунку. Зламана парасолька накрила їх, як змогла. А тут і горобчик підлетів, і синичка, і голуб – кожен з них приніс у дзьобику по стеблю сухої трави, хтозна звідки з'явилася мишка – вона перев'язала поламані спиці травою і розправила парасольку, яка вже була повністю розправленою. А тут прибігла і мама щенят і радісно загавкала, дякуючи всім їм за допомогу. Вона принесла сухого листя, намостила його під парасолькою, і малі собачата зарилися в нього і вже незабаром примирливо й спокійно засопіли у своєму новому затишному притулку.

Так і лишилася жити синя парасолька там. А одного дня вона побачила Оленку, яка пройшла повз неї у своїй дорозі до парку, і на цей раз над її голівкою красувалася нова зелена парасолька. А свою стару синю вона навіть не помітила!

«Ось яким коротким було щастя червоної парасольки», – подумала синя. Вона не заздрила зеленій парасольці і ні про що не жалкувала. Адже зараз її любили такою, якою вона є, а найголовніше – вона була комусь такою потрібною, її вже ніколи не проміняють на іншу, новішу чи кольоровішу парасольку. А те, що в неї були поламані спиці, те, що вона лежала на холодній землі і ставала все бруднішою, – все це було для неї зовсім не важливим.

Марія ПОЗНАНСЬКА

## Ідуть дощі

Йдуть, і йдуть, і йдуть дощі.  
Стали чорними куші,  
І дерева чорні стали,  
Бо листочки всі опали.  
Тільки дуб стоїть у листі  
І калинонька в намисті.

Леонід КУЛІШ-ЗІНЬКІВ

## Налякала

Бідний зайчик в лісі охав:  
Щось з'явилося з-під моху,  
Жовте-жовте, невеличке...  
– Хто ти будеш? – Я лисичка!  
Куцохвостик раптом – скік:  
Налякавсь і в поле втік.

Лідія КИР'ЯНЕНКО

## Листопад останнім завершає осінь

Вже пожовкле листя облетіло зовсім.  
Листопад останнім завершає осінь.

Листя під ногами шурхотить опале.  
Стали ночі довші – дні коротші стали.

Все сумне довкола, сонечко не блисне.  
Сірим простирадлом сонне небо висне.



Марія ЧУБІКА

## Відходить осінь

Швидко проходили короткі осінні дні, немов хотіли чимскоріше наздогнати зиму. Але сонечко ще весело всміхалося з висоти, завіряючи, що без його дозволу зима не настане так скоро. Щедра золотава осінь продовжувала падолист.

А він старався оголити дерева і кущі, щоб приготувати їх до кількамісячного відпочинку, а ще – щоб це було по його велінню, адже він називається падолистом. Жовтень подарував їм жовто-багрянні листочки, а його брат зриває їх. Під музику вітру вони починають свій повітряний танок.

Такої прекрасної пори я з учнями ходжу в екскурсію, щоб побачити і насолодитися чудовою навколишністю. Ми збираємо різнокольорові опалі листочки, гілки кущів: горобини, терену,

калини, шипшини, ялини, ожини. А ще збираємо жолуді та насіння клену.

Провівши з учнями розмову на тему «Осінь у полі та лісі», я запропонувала їм створити із зібраного матеріалу різнокольорові букетики, маленьких тваринок, геометричні фігури та віночки.

Діти за своїм смаком і творчою уявою створювали чудові букети із зелених гілочок ялини або трави, із золотавими листочками гілок верби, гілок черешні з червоними і багряними листочками.

Інші – між гілками терену із синіми плодами вплітали гілки з кетягами калини й горобини і стебла зеленого барвінку. Кожен з них старався створити найгарніший букет. І в них вийшли чудові композиції.

З яким захватом вони прикладали, порівнювали, комбінували, створюючи форми різних тварин, геометричні фігури та віночки. Творча уява працювала максимально!

Наприкінці уроку на партах красувалися геометричні фігури, фігурки тварин, різнокольорові віночки та букети, а ще з коричневих великих листочків горіха була створена Полярна зірка. Та діти продовжували творити з допомогою дарів природи.

Зосереджені над своїми роботами, вони навіть не почули або не хотіли чути срібний звук шкільного дзвоника, який сповіщав про перерву.

Вироби уважно поставили у картонні коробки, щоб пізніше виставити їх і помагатися з учнями інших класів. Я похвалила їх і побажала їм успіхів, а всі їхні вироби увібрали в себе всі кольори й відтінки нашої прекрасної природи!





# АБЕТКА

від Олексія КОНОНЕНКА

## Ии

И – великої немає,  
И – слова не починає:  
З глибини на півгодини  
Вплив кит погріти спину.



## Кк

Кіт Мурко ковбаску крав,  
Крадькома кільце кусав.  
Квочка квоче: – Ко-ко-ко!  
Кинь ці витівки, Мурко!

## Іі

Індик хвалився до лелек:  
– Індику море замале!  
Індик сміливий, мудрий, дужий...  
І раптом – бовть! Загруз в калюжі.



## Її

Їде віз по дорозі,  
Їздовий спить на возі.  
Їжачок згорнувся в клубок,  
Їжить голки на візок.



## Лл

Лось і лосенятко з ним.  
Ліс для лосів – рідний дім.  
Літо в ліс гукнуло осінь,  
Лист летить на спинах лосям.



Михайло ТРАЙСТА

## Тригоди лісових друзів

### 2. Страшна Африка

– Ба чи та Африка повзе, ходить чи літає? – запитала Сорока Білобока свою сусідку Ворону Стару-Жону.

– Не знаю, але Сойка Гафійка каже, що бачила Африку, як ходила край лісу, – таке страховисько, що страх!.. Голова, як копиця сіна, а тулуб великий-великий, як скеля, а руки та ноги... Господи сохрани нас! – перехрестилась крилом Ворона.

– Велике горе на нашу голову ця Африка! – перехрестилась і Сорока.

Неподалік від них Вовк Карпо Швидкий з Кабаном Данилом Іклатим розмовляли про те саме:

– Чи чули ви, Даниле, яка страшна та Африка?...

– Та чув, кажуть, що в неї аж три голови, а очі палають вогнем...

– Страшний звір, Даниле!

– Страшний, Карпе!

– Кажуть, що Африка то повзе, то ходить на двох ногах, як людина, а то ходить нормально, на чотирьох, як ми.

Страх не давав спокою й дрібненьким пташкам, які звили свої гніздечка у густих кущак:

– Ой, Синихо, кажуть, що Африка вже по лісу ходить, страшна-престрашна, як глянути на неї – то можна померти від страху, – промовив з острахом Горобець Проць.

– Де не буде страшне таке дев'ятиголове страховисько, – додала Синичка Синиха.

– З очей сипле іскрами, а з пащі плює вогнем!

– Кажуть, що повзе, ходить і літає!

– Страшний птах, Синихо!

– Страшний, Процьку, страшний, що аж!..

Страх не обминув ні потічок, у якому Жабка Квавка розмовляла зі своєю подругою Рибкою Марічкою та зі старим Раком Гнатом.

– Ой, дядку Гнате, я чула, що Африка вже дійшла до середини поляни, горе нам, горе...

– Ой, не кажи! – плеснула хвостиком Рибка.

– Я чув, що в неї аж дванадцять голів, і всі палають вогнем, – клацнув кліщами Рак.

– Де ступить – загоряються її сліди, горить земля, мабуть, вже палає весь ліс, – квакнула жабка.

– Та нам у воді ще не така біда, – додала Рибка.

– Досить біди і для нас, бо Африка повзе, ходить, літає, плигає і плаває, не втекти нам від неї, – зітхнув Рак.

– Одне страховисько! – скрикнула Жабка.

– Велике страховисько! – перелякалась Рибка.

– Страшне страховисько! – погодився Рак.

Та якщо по всьому лісу панував страх, то в палаці старого Бурмила Доброго ніхто не смів завести розмову про Африку, поки сам Цар не спитав свого радника Лиса Микиту Хитрого:

– Що нового в нашім царстві, куме Микито?

– Та все добре, Вельможний Царю, тиша, велика тиша повсюду, – збрехав Микита Хитрий.

– А про Африку що чувати? – настоював Бурмило Добрий.

– Про яку Африку? – запитав хитро Микита і скоро додав: – А-а-а, про

Африку! Та мої звірі з таємної розвідки кажуть, що всі поховались, куди хто міг, а Африка ходить лісом, страшна-престрашна, на її тулубі безліч голів, а де ступить – горить земля.

– Ось, Микито, а ти говориш – тиша!

– Та тому-то й тиша, бо кожен звір заховався і мовчки тремтить.

– Ну то треба нам щось вирішувати і прогнати це страховисько з нашого лісу! – стукнув булавою Бурмило.

– Треба, треба, – повторив Микита Хитрий.

(Далі буде)







Ліна КОСТЕНКО

## БІЛОЧКА ВОСЕНИ

На гіллячках, на тоненьких,  
Поки день ще не погас,  
Сироїжки та опеньки  
Білка сушить про запас.

Так нашпилює охайно,  
Так їх тулить на сосні  
І міркує: а нехай-но  
Ще побудуть тут мені!

Поки дні іще хороші,  
Поки є іще тепло,  
А як випадуть пороші,  
Заберу їх у дупло.

Буде холодно надворі,  
Сніг посиплеться з дубів,  
Буде в мене у коморі  
Ціла в'язочка грибів!

Але білочці не спиться.  
Дятел стукає: тук-тук!  
Щоб не вкрала їх лисиця  
Або хитрий бурундук.

Тамара КОЛОМІЄЦЬ

## ОСІНЬ

Ішла осінь чорноброва,  
Зайшла вона до діброви.  
Свої сакви розв'язує  
Та обнови показує.  
Ой діброво-невісточко,  
Візьми собі намистечко,  
Коралове – для калини,  
Агатове – для тернини.



А березам – серги срібні,  
Серги срібні – роси дрібні,  
Вербам – хустки торочені,  
Вільхам – сукні золочені.

Катерина ПЕРЕЛІСНА

## ЗОЛОТА ОСІНЬ

В парках і садочках  
На доріжки й трави  
Падають листочки  
Буро-золотаві.

Де не глянь, навколо  
Килим кольористий,  
Віти напівголі,  
Небо синє чисте.

Метушні немає,  
Тиша й прохолода.  
Осінь золотая  
Тихо-ніжно ходить.

Галина МАНІВА

## КАШТАНОПАД

Ось червоний  
Впав листок,  
А за ним  
Каштанчик – скок!  
Жовтий лист  
На землю ліг,  
Слідом знов  
Каштанчик – плиг!  
День за днем  
Таке підряд –  
Падолист,  
Каштанопад.



Марія ПОНОМАРЕНКО

## Зимова казка

Вже осінь пішла собі спочивати, а зима чомусь барилася. Принишклий ліс ще тільки дрімав, адже не міг заснути, бо не було в нього теплої снігової ковдри. Нелегко й звірятам. Ніяк не міг зігрітись у своїй постельці їжачок Голочка, мерзлякувато тулилося до теплового маминого боку ведмежа Ласунчик, та найгірше зайчикам Буханчику й Стрибайчику. Саме поскидали вони свої сіренькі кожушки та повдягали сніжно-білі. А як вийдеш у них зі своїх хатинок, коли біле так далеко видно?

Зажурилися зайчата: так хочеться їсти, та й лапки не завадило б розім'яти. А тут ще тітка Сойка сіла на найвищу сосну і закричала:

– Біда! Біда! У нашої Зимоньки-Зими нещастя! Злий Північний Вітер украв лантуха із снігом. Що ж воно буде? Біда! Біда!

– Он воно що! – сказав Буханчик братикові Стрибайчику. – Треба щось робити...

– Але що? – розгубився Стрибайчик.  
– Хіба ми зможемо перемогти Північний Вітер, адже він такий лютий і дужий!

– Удвох ми, звичайно, нічого не вдіємо, – погодився Буханчик. – Та, може, щось порадить дідусь Вухань.

Дідусь уважно вислухав малят і зітхнув:

– Північний Вітер не тільки злий, а й підступний. Так просто лантуха із снігом не віддасть.

– Що ж робити, дідусю? – спитав Вуханчик.

Старий Вухань ласкаво подивився на внука:

– Лихові можна зарадити, та тільки чи витримаєш випробування?

– Витримаю! – твердо мовив Вуханчик.

– Але насамперед пам'ятай, що з рук ворога нічого не можна брати. І до Палацу Північного Вітру ти повинен іти сам.

– А я? – образився Стрибайчик.

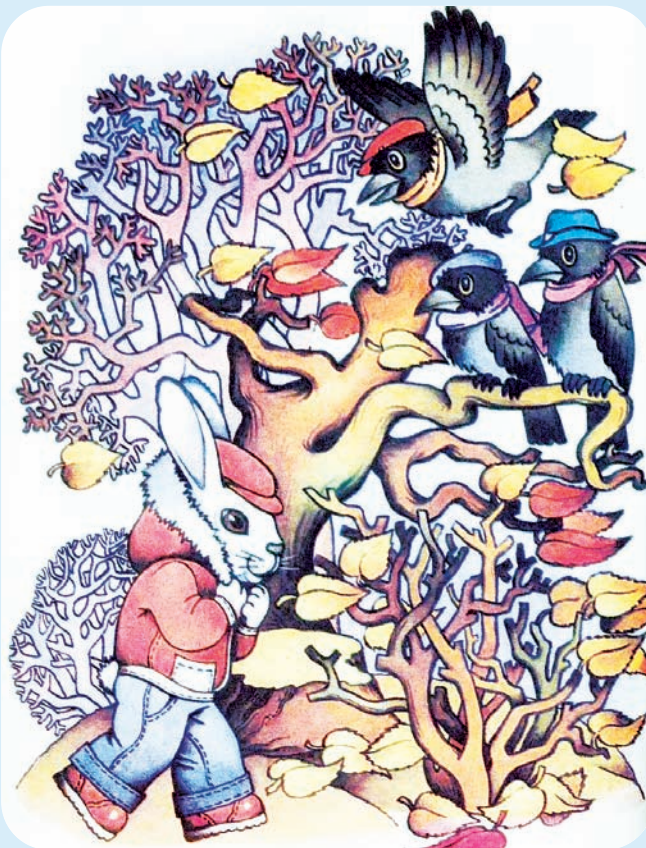
– Ми будемо чека-ти, а це теж нелегко.

Ох, як же Вуханчик мчав до палацу, де мешкав Північний Вітер!

Коли зовсім знесилювався, то спочивав трохи, а потім знову рушав у дорогу.

Здавалося, Північний Вітер тільки й чекав на гостя, бо вилетів назустріч:

– Ласкаво запрошую, Буханчику! Радий тобі, дуже радий!





## Народні прикмети листопада

– Спасибі, – подякував зайчик. – У мене є до тебе справа.

– Справа? – удавано здивувався Північний Вітер. – Полишимо всі справи, давай-но краще я пригощу тебе, – і він підвів зайчика до столу, вставленого різними овочами. Там була навіть капуста. В зайчика аж слина потекла, проте він згадав наказ старого Вуханя...

– Дякую, але я не голодний.

– Не голодний, кажеш, – посміхнувся Вітер. – То чого ти хочеш від мене?

– А щоб ви віддали матінці Зимі лантух із снігом. Навіщо він вам?

– Лантух із снігом? Я не брав його...

– Брала, – заперечив Вуханчик. – Інакше Зима давно принесла б нам снігу.

– Он воно що! – зареготав Вітер. – Іди геть звідси! – і він надувся і дихнув таким холодом, що Вуханчик скрутився в клубок.

– Віддайте сніг, – наполягав малий. – Віддайте, а то гірше буде...

– Стій! – почув раптом Вітер. Глянув – і заляк на місці. На нього йшла красуня Зима в білому кожущку. – Зайчик не злякався тебе, отже, виконуй його бажання.

Що було робити злему Північному Вітрові? Пішов до комори та й виніс лантуха. Зима хутенько взяла того лантуха з Вітрових рук, і разом з Вуханчиком вони подалися додому.

І ось закружляли у повільному танку безліч легеньких сніжинок. А Зима все сипала та приказувала:

– Щоб добре вродили запашні суниці, цілющі чорниці, інші ягоди й грибочки – усім доням і синочкам, всім пташкам і всім звірятам, а також їх мамам, татам...

І справді, того року врожай був на диво щедрий...

◆ *Грім у листопаді – на малосніжну зиму, але рік врожайний; якщо загримить при місяці уповні – хліб уродить на полях, а в долинах буде поганий.*

◆ *Хоч скільки б випало снігу в листопаді, але відлиги його зженуть.*

◆ *Пізньої осені вітри зі сходу – весна буде холодна.*

◆ *Блимання зірок у листопаді – ознака погіршення погоди з посиленням вітру.*

◆ *Потріскалася кора на ясенах – буде холодна весна.*

◆ *Жовта верба продовжує ще рости, молоденьке віття відгонить – ознака теплої і довгої осені.*

◆ *Якщо листя з дерев нечисто опаде – буде сувора зима.*

◆ *Калина вже достигла, а листя на ній ще зелене – тепла осінь. Буває і навпаки: листя опаде, а плоди аж до морозів тверді.*

◆ *У дуба й осики найпізніший падолист; рано опало листя на липах – зима буде люта.*

◆ *Якщо перший сніг упав на мокру землю – залишиться, на суху – скоро зійде.*

◆ *Побачиш наприкінці осені побілілого зайця, то не забаришся побачити й «білих мух» – білі зайці без снігу довго не ходять.*

◆ *Якщо в листопаді появляються комахи – зима буде теплою.*

◆ *Качки або гуси все частіше почали перелітати з місця на місце – на холодну зиму.*

◆ *Пізній листопад – до суворої і затяжної зими.*



## Угорська народна казка

# Троє малих гусенят

Жили колись на білому світі троє гусенят. Не було в них ніяких клопотів-турбот. З ранку до вечора паслись собі на великому лузі. Дивилися на небо, як пролітають білі хмарки, слухали, як гомонить вітер, або грілися на сонечку.

Ластівки, жучки-комашки, метелики, мухи – всі були гусенятам добрими друзями.

Одного ясного ранку, коли троє гусенят умивались на березі струмочка, найстаршеньке побачило, що вода в струмочку піднялась і тече дуже швидко...

– Водичко, куди ти квапишся? – гукнуло гусеня. – Невже ти не бачиш, що ми хочемо скупатись у тобі?

– Сьогодні не можна, – відповіла вода, – бо сьогодні почалась весна, в горах розтанув сніг, тож я течу до річки.

Оглянулися гусенята. Справді, на лузі вже з'явилися різнобарвні квіти.

– Диви, як насупилось небо! – обізвалось середнє гусеня. – Над нами збираються хмари! Невже буде дощ?

– Гі-га-гі-га-а-а! – почулося раптом, і щось замахало в повітрі великими крилами.

– Це дикі гуси! – гукнуло наймолодше гусеня. – Вони вже прилетіли з далеких країв! Таки настала весна, вода в струмку не збрехала!

Гусенята заздрісно дивились на диких гусей, що полетіли далі.

– А де вони були взимку? Може, весь світ облетіли? От, якби і я могло податися кудись далеко! – сказало наймолодше гусеня.

– То ходімо й ми, помандруємо кудись! – обізвалось середнє.

– Ходімо! – погодилось найстарше. І вони рушили в путь.

Ідуть вони, довго вже йдуть. Нарешті вийшли на узлісся.

– Хто це ходить тут, край лісу? – спитав зайчик.

– Це ми, троє гусенят! Ми вирушили в мандри.

– Невже ви наважились пуститися в далеку подорож? – здивувався зайчик. – І отак собі йдете? Шлях тут дуже кам'янистий! У лісі сила-силенна колючок та гострих гілочок – пораните собі ноги!..

– Що ж нам робити? – спитали гусенята.

– Підіть до шевця, хай він пошеє вам чобітки.

Послухались гусенята зайчикової поради і пішли до шевця.

– Любий шевцю, поший нам чобітки!

– Ти ба! – здивувався швець. – Невже вам погано бігати по лугу без чобіток? Адже травичка така шовковиста, а пісочок на березі струмочка м'який, оксамитовий...

– Авжеж, там ми можемо й босі ходити, – відповіло найстарше гусеня, – але ми зібралися в далекі мандри. Ось дійшли до лісу, а там багато гострих камінців, а далі в лісі ще більше колючок і гострих гілочок. Босоніж ми там не пройдемо.

– Правду каже наша старша сестричка, – додало середнє гусеня, – я теж хочу мати маленькі чорні чобітки.

– Мені теж поший, тільки червоні, – сказало наймолодше.

«Що ж мені з цими гарненькими гусенятами робити? – подумав швець.

– Багато я пошив чобітків для хлопчиків і дівчаток, але для гусенят?.. Такого ще світ не бачив і не чув...»

І почав швець голову собі сушити – як бути? Раптом глянув на колодки й

каже:

– Я радий був би пошити вам чобітки, але в мене немає колодок для гусячих ніжок, а без них як викроїти вам чобітки?

Зітхнули гусенята й мовчки пошкандибали додому.

– Гі-га-гі-га-а-а! – загелґотали вони, вийшовши на узлісся.

Почули їх зайчик, білочка і сарночка та й вийшли назустріч.

– Ну що, домовились із шевцем? – спитав зайчик.

– Пошив би швець чобітки, та немає в нього колодок для гусячих ніжок.

– Гі-га-гі-га-а-а, гі-га-гі-га-а-а! – відповіли гусенята.

– Ну, тоді повертайтеся на луг, – сказав зайчик.

Гусенята послухались розумної ради й повернулися на луг. Так вони відтоді й пасуться на лузі і більш не псуються в мандри.





# Загадки

Може форми різні мати:  
Коник, качечка, баран...  
Дощик з снігом дарувати,  
Посміхатись гарно нам.  
(вядух)



Невеличка, сніжно-біла,  
Що їй в небесну шир  
Люди радісно пускають  
Сповістити всіх про мир.  
Кожний з нас цю пташку знає,  
її назву відгадає.  
(олгоД)

Крапля, друга – як сльоза.  
Вдарив грім, гримить гроза.  
Стало вітряно, імлісто,  
Мить одна – і з неба вже  
Біле падає намисто...  
А, можливо, то – драже.  
Гляньте, розтає все чисто.  
Не драже це й не намисто,  
Не горох, не виноград,  
Здогадалися, це...  
(овдз)



Пухова руденька шуба  
Із сосни стриба на дуба.  
Хвіст у неї, як мітла,  
А сама на зріст мала.  
Очі сяють, як намисто,  
Мов дві цяточки вогнисті,  
В неї хата гарна, тиха,  
Взимку повненька горіхів.  
В лісі любить вона жити;  
Відгадайте, хто це, діти?  
(Вілка)



## Зроби власними руками!



### Янголятко на ялинку

Цю саморобку з паперу для прикраси новорічної ялинки ви можете зробити як самостійно, так і з дорослими. Її виготовлення достатньо просте й під силу навіть дітям 5 років. Якщо дитина маленька – нехай дорослі приготують для неї більші деталі. Беріть за основу аркуш формату А-4 (альбомний) – адже маленьким дітям ще складно виконувати вироби з маленьких деталей. Якщо дитина доросліша, то деталі можна зменшити.

Отже, для виготовлення іграшки на ялинку нам потрібні:

- \* клей – краще, якщо це буде клей-олівець;
- \* клей-пістолет (для кріплення головки ангела);
- \* 2 однакових за розміром аркуша кольорового паперу – можна взяти і



шматочки шпалери;

\* дерев'яну намистину або пінопластову кульку;

\* паперове кільце (для

виготовлення німба);

\* тоненька стрічка (тасьма) в тон паперу.

Готуємо шаблони для майбутнього виробу. Краще приготуйте їх завчасно.

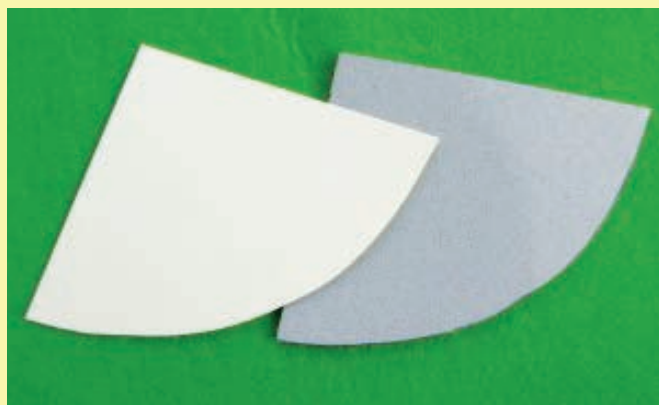
1 шаблон – заготовка для тіла ангела і шаблони для крил.



Намалюйте обличчя і тулуб ангела.

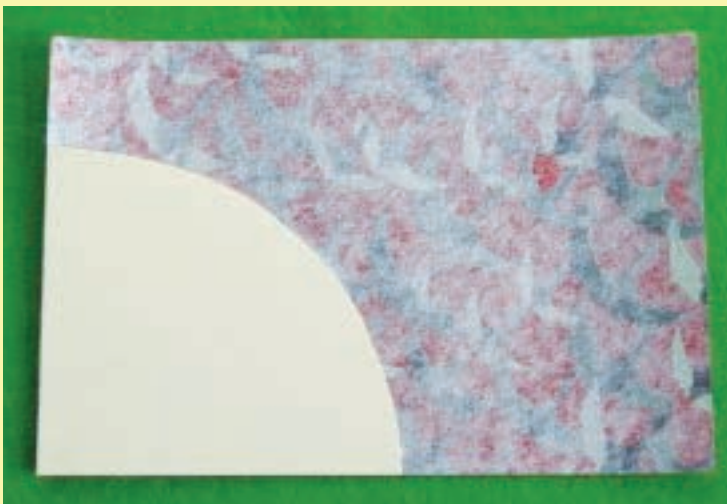
Склейте тіло ангела. Для цього зверніть заготовку у формі конуса, не забуваючи прикріпити тасьму.

Тасьму складемо удвоє і на кінчику зав'яжемо вузлик, він буде знаходитися всередині



«тіла» конуса.

Протягуємо тасьму через намистину. Головку закріплюємо клейовим пістолетом.



Приклеюємо крила до спинки янголятка і надягаємо «німб» на тасьму .

Ось і все, ваша новорічна саморобка готова. При бажанні можна зробити декілька ангелів і прикрасити ними не тільки новорічну ялинку, а й свою кімнату, групу в дитячому садку чи клас у школі.

Переклад Людмили Дорош,  
джерело: [kindereducation.com](http://kindereducation.com)

## Скоромовки



Бук бундючивсь перед дубом,  
Тряс над дубом бурим чубом.  
Дуб пригнув до чуба бука –  
Буде букові наука.



Вовк-вовцюг вівцю волік.  
Вова вовку вила в бік.  
Як завив же вовк-вовцюг,  
Миттю випустив вівцю.



Летів горобчик,  
Сів на стовпчик,  
Прибіг хлопчик,  
Утік горобчик.



Прийшов Прокіп,  
Налляв окріп.  
Іде Гаврило –  
Ще не зварилось.  
Прийшов Денис –  
Налляв сім мис.  
Прийшов Тарас –  
З'їв все нараз.



Як місили тісто в місті –  
Усе місто стало в тісті.



В домі Діми дим.  
Ой ходім туди, ходім  
Рятувати Дімин дім.



Ти, малий, скажи малому,  
Хай малий малому скаже,  
Хай малий теля прив'яже.



*І граємося, і вчилися!*

## Коник-стрибунець і Мурашка

(Виховання передбачливості та завбачливості)

1. Прочитайте (прослухайте) казочку про польового веселого Коника-стрибунця та завбачливу, працюовиту Мурашку.

*Було тепле погоже літо. У зеленій траві жив собі польовий Коник. Він завжди був веселий, нічим не журився, бо влітку їсти було всього досить. Він весь час тільки на скрипці грав і на всі боки стрибав. Тому його й назвали Коником-стрибунцем.*

*Але літо, потім і тепла осінь минули, і настала страшна зима. Коник-стрибунець дуже злякався, побіг до сусіди Мурашки та й каже:*

*– Мурашко, рятуй мене! Великі сніги поле вкрили, страшні вітри віють. Мені холодно і не маю нічого їсти! Скажи мені, що тепер робити? Допоможи мені!*

*– Тепер про зиму вже пізно думати! – сказала Мурашка. – Ти все літо що робив, чому на зиму нічого собі не пристарав і тепер не маєш що їсти?*

*– Та влітку було всього досить, – відповів Коник-стрибунець. – Навіщо було мені працювати? Влітку було так гарно і весело, ото я співав і на скрипці грав. Допоможи мені, перезимуй мене до літа.*

*– Я все літо працювала, – відповіла Мурашка. – І тепер маю що їсти. А ти лиш веселився, співав і на скрипці грав. Ну, то тепер ти, може б, ще й потанцював!..*

2. Як ви думаєте, врятувала Мурашка Коника-стрибунця чи ні?

3. Чому вона так відповіла йому?

4. Можуть бути висновком цієї казочки такі прислів'я: «Хто влітку гайнує, той взимку голодує», «Літом збирай, взимку поїдай»?

5. А чи висновком казочки може бути і таке прислів'я з ваших таки околиць: «Пряч гроші для чорних днів», хоча в ньому не йде мова ні про літо, ні про зиму, але з нього випливає повчання – бути передбачливим?

6. Чого доброго навчилися ви з казочки та наведених прислів'їв?

7. Спробуйте розіграти казочку: оберіть оповідача, який розпочне казочку, далі хлопчик та дівчинка словами казочки зіграють ролі Коника-стрибунця і Мурашки. Пограйтеся досхочу, а вкінці скажіть, чи після вашої гри-забави повчальний зміст казочки став більш ясним і корисним для вашого життя.

*Подав І. Ребошанка*







# Осінь наша, осінь

Слова Марії ПОЗНАНСЬКОЇ

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

**Andante**

О - сінь на - ша, о - сінь - зо - ло - та го - ди - на,  
 Не - ба яс - на, про - синь. піс - ня жу - рав - ли - на  
 Ба - би - но - го - лі - та дов - гі бі - лі ко - си...  
 І до - рос - лі й ді - ти люб - лять те - бе, о - сінь.

Осінь наша, осінь –  
 Золота година,  
 Неба ясна просинь,  
 Пісня журавлина,  
 Бабиного літа  
 Довгі, білі коси...  
 І дорослі й діти  
 Люблять тебе, осінь.

Та не тільки славна  
 За свою ти вроду –  
 Урожай із давна  
 Ти несеш народу:  
 Щедра і дорідна,  
 Пахнеш ти медами,  
 Славиш край наш рідний  
 Зерном і плодами!





# Розмаляў сторінку





## Сторінка народознавства

# Обряд братчин

З початком листопада для хліборобів наставала пора відносного перепочинку. Зібрано врожай, зроблено припаси для тварин, спочиває примерзла нива, а, отже, можна зібратися в гурт, повеселитися, поспівати. Під цю пору вже справляли весілля, юнаки й дівчата сходилися на вечорниці та досвітки, влаштовуючи всілякі забави. Серед них особливе місце належало братчинам.

Обряд братчин мав дві форми. Перша стосувалася оглядин зими і зустрічі першого снігу, так звані обнови самоткані. Ця дія чимось нагадувала храмове свято, але мала інший зміст. До цього дня – переважно це було на Михайла (21 листопада) – в селах готували медові напої. На свято сходилися всі мешканці, які брали участь у колективних гулях, пов'язаних із зустріччю зими та першого снігу. На братчину вперше виходили на люди молоді пари, які нещодавно відгуляли весілля. Їм відводилося одне з найпочесніших місць.

Іншою формою братчин було офіційне скріплення так званого колективного бджолиного рою. Якщо хтось із селян хотів заприятелювати з близьким чи далеким односельцем, то весною, коли виходив перший рій – а він особливо цінувався, – відносив його сусідові, приказуючи: «Даю на братчину!» За звичаєм, одну чи навіть кілька бджолосімей протягом сезону мали почергово доглядати учасники братчини. Зібраний мед розподіляли порівну. Спільчанські бджоли відтепер уже не належали тому, хто їх віддав на колектив, – вони були гуртівними.

По закінченню сезону члени такої спілки знову збиралися на завершальне дійство – «творити борть», себто готувати бджолині гнізда на зиму; доки пасічники робили останні оглядини й утеплювали

вулики, жінки тим часом пекли обрядове печиво з медовою приправою. При цьому неодмінно мав бути і «ситений мед».

Його виготовляли за особливою рецептурою. Найкращі стільники перетоплювали в казані, розливали вміст у спеціальні барильця, приправивши настоянкою з лікарських трав. Ситу в льохах вистоювали кілька тижнів, а то й місяців. Цей сьогодні майже невідомий напій мав приємний смак і неабиякі лікувальні властивості, зокрема при недугах та простудних захворюваннях. Ситений же мед у народі виготовляли лише на травах і ним нерідко лікували навіть дітей.

Відтак обряд братчини мав скріпитися частуваннями ситеним медом. Це дійство відбувалося в листопаді. Після чого сім'ї набували статусу своєрідних родинних спілок: господарі відтепер переходили на «ви», допомагали одне одному, а при втраті годувальника в одній з родин зобов'язувалися брати на виховання їхніх дітей. Ця високогуманна форма людських взаємин варта особливої пошани. У ній віддзеркалені високі моральні критерії нашого народу – доброзичливість, добропорядність, безкорисливість, колективізм. У такий спосіб селяни налагоджували свої взаємини: якщо між сусідами певний час існували чвари, то їх намагалися вирішити за допомогою братчини.

За давнішніх часів ця форма родичання була поширена лише серед простих людей. Добровільне об'єднання в колективну спілку мало не тільки моральне, але й господарське значення – прийти на поміч одне одному, допомогти продуктами тим, хто їх не мав, тощо.

Обряд «братчини», як і «настави на мед», пов'язаний насамперед з бджолами тому, що віддавна ці комахи вважалися святим створінням природи.



# Пішаємося нашими дітьми!

Любі діти!

Ось і наближається до кінця останній місяць осені – листопад. Дереву вже скинули свої розкішні жовті й червоні шати, накрапає холодний дощик, а за ним вже й вітер жене темні снігові хмари. Ще зовсім небагато залишилося до ваших улюблених зимових свят: Святого Миколая, Нового року, Різдва. Тож допоможіть вашим батькам належно підготуватися до них, а самі не забудьте прикрасити ялинку й вивчити гарні зимові віршики та колядки. Хай вам щастить!



Александр-Думітру П'єтрян,  
1 рік, м. Бухарест



Крістіана Киваш, 9 років,  
Марія Скопец, 10 років, с. Поляни



Шестикласниці (сьогодні вже семикласниці),  
школа с.Верхня Рівна